

RIIGIKOHUS
*****

ÕIGUSTEABE- JA KOOLITUSOSAKOND

Ettevõtlus- ja tegutsemiskeeld kohtupraktikas 2014–2019

Kohtupraktika ülevaade

Marin Sedman

peaspetsialist

Tartu

2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. TEGUTSEMIS- JA ETTEVÕTLUSKEELD KARISTUSSEADUSTIKUS JA RIIGIKOHTU PRAKTIKAS	4
1.1. Tegutsemiskeeld.....	4
1.2. Ettevõtluskeeld.....	4
2. TEGUTSEMIS- JA ETTEVÕTLUSKEELU KOHALDAMINE MAA- JA RINGKONNAKOHTUTE PRAKTIKAS	6
2.1. Statistiline ülevaade	6
2.2. Kohaldamise eeldused.....	6
2.2.1. Tegutsemiskeeld	6
2.2.2. Ettevõtluskeeld.....	8
2.3. Üld- ja eripreventiivsed eesmärgid.....	9
2.3.1. Tegutsemiskeeld	10
2.3.2. Ettevõtluskeeld.....	12
2.4. Karistusliigi ja –määra valik	14
2.4.1. Tegutsemiskeeld	14
2.4.2. Ettevõtluskeeld.....	16
KOKKUVÕTE	17
KOHTUPRAKTIKA TABELID	19
Tabel 1. Tegutsemiskeeld	19
Tabel 2. Ettevõtluskeeld	23

SISSEJUHATUS

Süütegude ärahoidmise eesmärgi saavutamiseks on lisakaristusega võimalik teatud ajavahemikuks piirata isiku õigusi, muu hulgas välistades tegutsemise valdkonnas, millega oli toimepandud tegu seotud.¹ Riigikohtu praktikas on senini karistusseadustiku (KarS) §-des 49 ja 49¹ sätestatud tegutsemis²- ja ettevõtluskeeldu³ käsitletud väga vähesel määral. Käesolevas ülevaates kajastatakse seetõttu KarS §-de 49 ja 49¹ sätete kohaldamist maa- ja ringkonnakohtute praktikas.⁴

Esimeses peatükis antakse ülevaade tegutsemis- ja ettevõtluskeelu kujunemisest karistusseadustikus ning Riigikohtu praktikas.

Teises peatükis käsitletakse tegutsemis- ja ettevõtluskeeldu maa- ja ringkonnakohtute praktikas. Viidatud peatükis on esitatud statistiline ülevaade toodud sätete kohaldamisest, samuti kohtute olulisemad seisukohad tegutsemis- ja ettevõtluskeelu kohaldamise, sh üld- ja eripreventiivsete eesmärkide ning karistumäära ja -liigi valiku põhjenduste kohta.

---

¹ RKKKo 26.10.2009, 3-1-1-86-09, p 7.2; vt ka VMKo 20.11.2017, 1-16-11130.

² RKKKo 3-1-1-63-12, p 9; RKKKo 3-1-1-34-07, p 7.2.

³ RKKKo 3-1-1-34-07, p-d 7.2.–7.4.

⁴ 2019. a valmis ka tsiviilõigusliku ärikeelu kohta analüüs: K. Pihlo „Juriidilisest isikust pankrotivõlgnikuga seotud isikute ärikeeld“.

1. TEGUTSEMIS- JA ETTEVÕTLUSKEELD KARISTUSSEADUSTIKUS JA RIIGIKOHTU PRAKTIKAS

1.1. Tegutsemiskeeld

Tegutsemiskeeld on reguleeritud **KarS §-s 49**, mille kohaselt:

Kutse- või ametiõiguste kuritarvitamise või ametikohustuste rikkumisega seotud kuriteo eest võib kohus lisakaristusena kohaldada teataval ametikohal töötamise või teataval tegutsemisalal tegutsemise keeldu kuni kolmeks aastaks.

Kuni 22. detsemberini 2008 sätestas karistusseadustik üksnes tegutsemiskeeldu. Tegutsemiskeeldu ei ole karistusseadustiku kehtivuse algusest sisuliselt kuigi palju muudetud, mis tuleneb ilmselt asjaolust, et ka kriminaalkoodeks (KrK) nägi ette sarnase karistuse, kuigi nii põhi- kui lisakaristusena. KrK § 27 kohaselt võis kohus mõista põhi- või lisakaristusena teataval ametikohal töötamise või teataval tegevusalal tegutsemise või avalikus teenistuses olemise õiguse äravõtmise kuni viieks aastaks.

Riigikohtu kriminaalkolleegium on 29. augusti 2007. a otsuses asjas nr **3-1-1-34-07 p-s 6.3** selgitanud, et KarS § 49 alusel mõistetav lisakaristus võib seisneda näiteks keelus töötada varaliste väärtuste liikumist korraldaval ametikohal või pedagoogina või olla ametiisik KarS § 288 mõttes. On selge, et reeglina saab tegutsemiskeeldu tõhusalt täita üksnes süüdimõistetud ise. Ei ole küll välistatud, et mõne konkreetse ametiasutusega seotud tegutsemiskeeldu täitmise tagamiseks saadetakse kohtuotsus sellele ametiasutusele. Näiteks kui isikult võetakse lisakaristusena õigus töötada politseiametnikuna, on otstarbekas saada jõustunud kohtuotsuse koopia Politseiametile. Selline kohtuotsuse koopia saatmine on aga üksnes informatiivse iseloomuga ning sellest ei sõltu tegutsemiskeeldu täitmisele pööramine.

1.2. Ettevõtluskeeld

Ettevõtluskeeld KarS §-s 49¹, mille esimese lõike kohaselt:

Kelmuse, usalduse kuritarvitamise, altkäemaksu andmise või vahendamise, mõjuvõimuga kauplemise, avaliku usalduse vastase kuriteo, seadusliku aluseta Eestis viibiva välismaalase töötamise võimaldamise või majandusosalase kuriteo eest võib kohus lisakaristusena kohaldada ettevõtluskeeldu ühest kuni viie aastani.

Teise lõike kohaselt ei tohi isik, kelle suhtes kohus on kohaldanud ettevõtluskeeldu, kohtu poolt määratud ajavahemikul olla ettevõtja, juriidilise isiku juhtorgani liige, juriidilise isiku likvideerija ega prokurist ega muul viisil osaleda juriidilise isiku juhtimises⁵.

Äriseadustiku ja karistusseadustiku muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega (332 SE)⁶ täiendati karistusseadustikku ettevõtluskeeluga, mis sätestati KarS §-s 49¹. Seletuskirjast tuleneb, et seadusandja lähtus ettevõtluskeeldu sõnastamisel Riigikohtu otsuse

---

⁵ Karistusseadustikus sätestatud ettevõtluskeeldu ulatus on seadusega rangelt piiritletud. Tsiviilõigusliku ärikeeldu puhul peab kohus aga igal konkreetsel juhul seevastu otsustama, millises ulatuses ärikeeldu kohaldada. Vt lähemalt K. Piho analüüsi „Juriidilisest isikust pankrotivõlgnikuga seotud isikute ärikeeld“.

⁶ Äriseadustiku ja karistusseadustiku muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (SE 332). Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/Äriseadustiku_ja_karistusseadustiku_muutmise_ning_sellega_seonduvalt_teiste_seaduste_muutmise_seadus (25.04.2019).

asjas nr **3-1-1-34-07 p-des 7.1-7.4** toona kehtinud KarS § 49 kontekstis ettevõtluskeelu kohta väljendatud seisukohtadest.

Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas viidatud otsuse p-s 7.2, et KarS § 49 alusel mõistetav **keeld töötada äriühingu juhina** tähendab seda, et isik ei tohi tegelikult juhtida äriühingu tegevust, s.o asendada juhtorganite tegevust või sellesse ulatuslikult sekkuda. Äriühingu tegelik juhtimine hõlmab ka ühingu organite liikmete nõustamist juhtimisotsuste tegemisel olukorras, kus nõustaja positsiooni ja mõju arvestades on nõuannete järgimise tõenäosus väga suur (nt juhul kui nõuandja näol on tegemist äriühingu enamusosaniku või -aktsionäriaga).

Täiendavalt selgitas kriminaalkolleegium viidatud otsuse p-s 7.4, et kui isikult võetakse KarS § 49 alusel **õigus töötada äriühingu juhina**, ei ammendu selline lisakaristus - erinevalt PankrS §-s 91 ette nähtud ärikeelust - keeluga olla ametlikult äriühingu juhtorgani liige, likvideeriija või prokurist, vaid hõlmab ka keeldu täita faktiliselt ülesandeid ja evida volitusi, mis sarnastes äriühingutes kuuluvad juhtorganitele, likvideerijatele või prokuristidele.

Ettevõtluskeeldu on erinevalt tegutsemiskeelust karistusseadustikus mitmel korral olulisel määral muudetud. Näiteks sätestas KarS § 49¹ lg 1 ettevõtluskeelu kohaldamise eeldusena kuni 1. jaanuarini 2015 konkreetsed paragrahvid, mille eest süüdimõistmisel võis kohaldada lisakaristusena ettevõtluskeeldu. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega (554 SE)⁷ muudeti KarS § 49¹ sõnastust selliselt, et paragrahvide asemel on kuriteokoosseisud, sh nii konkreetsed (nt mõjuvõimuga kauplemine) kui üldisemalt (nt majandusalased kuriteod). Samuti lisati viimati toodud karistusseadustiku muudatusega 1. jaanuaril 2015 kuriteokoosseisude loetellu, mille eest süüdimõistmisel saab kohalda ettevõtluskeeldu, majandusalased kuriteod. Seaduseelnõu seletuskirjas on selgitatud, et tehtava muudatusega nähakse ette ettevõtluskeelu kohaldatavus ka majanduskuritegude korral, kuna sarnaselt altkäemaksu andmise ja vahendamise, kelmuse ja võltsimisega on ka majanduskuritegude korral põhjendatud isiku tegutsemise piiramine ettevõtluse valdkonnas. Näiteks maksupettuse toime pannud raamatupidaja ei peaks saama juhtida raamatupidamisteenuseid osutava äriühingu tegevust.⁸ Etteruttavalt võib siinjuures mainida, et toodud muudatus on olulisel määral ettevõtluskeelu kohaldamise aluseks kohtupraktikas.

---

⁷ Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega (554 SE). Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/Karistusseadustiku_muutmise_ja_sellega_seonduvalt_teiste_seaduste_muutmise_seadus (25.04.2019).

⁸ Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega (554 SE) seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/Karistusseadustiku_muutmise_ja_sellega_seonduvalt_teiste_seaduste_muutmise_seadus (25.04.2019).

2. TEGUTSEMIS- JA ETTEVÕTLUSKEELU KOHALDAMINE MAA- JA RINGKONNAKOHTUTE PRAKTIKAS

2.1. Statistiline ülevaade

Tegutsemiskeeldu kohaldasid maakohtud perioodil **01.01.2014-15.03.2019, s.o ligikaudu 5 aasta jooksul kokku 24 kriminaalasjas**⁹ (kahel juhul neist tühistas ringkonnakohus maakohtu otsuse kas täielikult ja mõistis süüdistatava õigeaks¹⁰ või osaliselt, sh karistuse mõistmise osas¹¹). **Kahel juhul tühistas ringkonnakohus maakohtu otsuse ja mõistis ise lisakaristusena tegutsemiskeelu.**¹²

Ettevõtluskeeldu kohaldasid maakohtud perioodil **01.01.2014-15.03.2019, s.o ligikaudu 5 aasta jooksul kokku 22 kriminaalasjas**¹³ (kahel juhul neist tühistas ringkonnakohus maakohtu otsuse kas täielikult¹⁴ või lisakaristuse mõistmise osas¹⁵). **Kahel juhul tühistas ringkonnakohus maakohtu otsuse ja mõistis ise lisakaristusena ettevõtluskeelu.**¹⁶

Ülevaate autori hinnangul ei ole kohtupraktikas ei tegutsemis- ega ettevõtluskeeldu¹⁷ kuigi palju kohaldatud, arvestades siinjuures, et ennekõike tegutsemiskeelu, kuid samas ka ettevõtluskeelu kohaldamiseks on seaduses sätestatud üsnagi ulatuslikud alused.¹⁸ Seetõttu on järgnevalt välja toodud, milliste sүүtegude eest saab ja on kohtupraktikas tegutsemiskeeldu ja ettevõtluskeeldu kohaldatud. Seejuures tuleb arvestada, et tegutsemiskeelu ja ettevõtluskeelu üheaegne kohaldamine on välistatud.

2.2. Kohaldamise eeldused

2.2.1. Tegutsemiskeeld

KarS § 49 kohaselt saab tegutsemiskeeldu kohaldada kutse- või ametiõiguste kuritarvitamise või ametikohustuste rikkumisega seotud kuritegude eest. Tegutsemiskeelu kohaldamiseks peab kohus otsustama ja kohtuotsusest nähtuma, et kuritegu seisnes kutse- või

---

⁹ HMKo 31.01.2014, 1-14-663; HMKo 11.06.2014, 1-14-4010; TMKo 20.06.2014, 1-13-11479; HMKo 16.12.2014, 1-14-10286; VMKo 15.01.2015, 1-14-9786; HMKo 29.05.2015, 1-15-3364; HMKo 26.10.2015, 1-15-6038; VMKo 28.10.2015, 1-12-12478; PMKo 25.11.2015, 1-15-9875; VMKo 7.04.2016, 1-14-1927; TMKo 24.08.2016, 1-16-5753; HMKo 9.11.2016, 1-16-8585; TMKo 28.11.2016, 1-14-10988; HMKo 9.12.2016, 1-16-8586; HMKo 15.12.2016, 1-16-7571; HMKo 16.01.2017, 1-16-11422; HMKo 6.02.2017, 1-17-967; TMKo 13.02.2017, 1-16-5792; HMKo 14.02.2017, 1-16-11539; VMKo 21.04.2017, 1-17-2099; HMKo 20.09.2017, 1-17-6241; TMKo 1.11.2017, 1-17-2185; VMKo 20.11.2017, 1-16-11130; VMKo 15.01.2019, 1-17-9179.

¹⁰ TMKo 1.11.2017, 1-17-2185; TRRko 21.05.2018, 1-17-2185.

¹¹ VMKo 7.04.2016, 1-14-1927; TRRko 5.04.2017, 1-14-1927.

¹² TRRko 3.06.2016, 1-13-6098; TRRko 28.06.2018, 1-16-9105.

¹³ VMKo 11.11.2014, 1-14-6960; HMKo 5.05.2016, 1-15-10113; VMKo 28.01.2016, 1-15-10928; VMKo 21.04.2015, 1-15-3211; VMKo 7.05.2015, 1-15-3692; TMKo 11.03.2019, 1-15-6497; VMKo 15.10.2015, 1-15-8408; HMKo 6.07.2017, 1-16-10888; HMKo 23.09.2016, 1-16-4287; HMKo 27.09.2016, 1-16-7710; TMKo 24.05.2017, 1-16-8484; HMKo 14.02.2018, 1-17-11723; HMKo 9.01.2018, 1-17-11746; HMKo 14.03.2018, 1-17-11793; TMKo 18. augusti 2017, 1-17-7212; HMKo 17.03.2017, 1-17-807; VMKo 19.01.2018, 1-17-9516; VMKo 10.01.2018, 1-18-16; HMKo 6.11.2018, 1-18-2797; HMKo 15.02.2018, 1-18-94.

¹⁴ VMKo 9.03.2017, 1-15-9999; TLRkm 8.05.2017, 1-15-9999.

¹⁵ TMKo 16.08.2018, 1-17-2155; TRRko 17.12.2018, 1-17-2155.

¹⁶ TLRko 25.11.2016, 1-13-6111; TLRko 1.12.2016, 1-15-2699.

¹⁷ Äriregistri teabesüsteemi andmetel oli 24. mai 2019. a seisuga 15 inimesel kehtiv ettevõtluskeeld. Vt <https://ariregister.rik.ee/arikeelud?evkeelud=1> (24.05.2019).

¹⁸ Ülevaate autori juhüb tähelepanu sellele, et sarnaselt ei ole ka juriidilisest isikust pankrotivõlgnikuga seotud isikute ärikeeldu kuigi palju kohtupraktika kohaselt kohaldatud. Vt lähemalt K. Piho analüüsist „Juriidilisest isikust pankrotivõlgnikuga seotud isikute ärikeeld“.

ametiõiguste kuritarvitamises või ametikohustuste rikkumises.¹⁹ Ei ole oluline, mis laadi kutse- või ametiõiguste või ametikohustustega tegemist on. Oluline on üksnes see, et kuritegu on toime pandud seoses nimetatud õiguste kuritarvitamisega või rikkumisega.²⁰

Kuivõrd KarS § 49 ega karistusseadustiku eriosa ei konkretiseeri, milliste eriosa koosseisude puhul saab tegutsemiskeeldu kohaldada, siis võib eeldada, et kohtupraktikas kohaldatakse tegutsemiskeeldu erinevate kuriteo koosseisude puhul.

Kohtupraktika kinnitab viimati toodud eeldust ja valitud perioodil on tegutsemiskeeldu tõepoolest kohaldatud väga erinevate koosseisude puhul,²¹ sh näiteks isikuvastaste²², varavastaste²³, majandusalaste²⁴, avaliku usalduse vastaste²⁵ ja ametialaste süütegude²⁶ eest.

Näiteks Tartu Maakohtu 13. veebruari 2017. a otsusega asjas **1-16-5792** tunnistati isik süüdi **KarS § 142 lg 2 p-de 1 ja 2 ning KarS § 178 lg 1** järgi ja lisaks põhikaristusele kohaldati isiku suhtes tegutsemiskeeldu. KarS § 142 lg 2 p-de 1 ja 2 järgi süüdistati isikut selles, et ta pesi korduvalt sugulise kire rahuldamise eesmärgil tervisekeskuse duširuumis ja kooli riietusruumis kahe 2005. ja ühe 2004. aastal sündinud lapse keha ja suguelundeid. Samuti kuivatas süüdistatav käterätikuga korduvalt 2005. aastal sündinud kolme lapse keha ja suguelundeid. Kirjeldatud käitumisega kasutas süüdistatav ära lapsealiste õpilaste sõltuvust temast kui õpetajast. KarS § 178 lg 1 järgi esitatud süüdistuse kohaselt hoidis süüdistatav täpselt tuvastamata ajast kuni 6. märtsini 2014 enda lauaarvutis pildi- ja videofaile, millel on kujutatud alla 14 aastaseid poisse erootilises situatsioonis.²⁷ Maakohtu hinnangul tuli süüdistatava suhtes kohaldada tegutsemiskeeldu, kuna isiku süütegude toimepanemist soodustas tema töötamine õpetajana ja ta kuritarvitas alla 14-aasta vanuste laste usaldust ega saanud aru oma süüst. Kohus võttis süüdistatavalt ära koolieast nooremate laste ning alg- ja põhikooli õpilaste kehalise kasvatuse õpetajana või treenerina töötamise õiguse kaheks aastaks.

Viru Maakohtu 15. jaanuari 2019. a otsusega asjas **1-17-9179** mõisteti isik süüdi **KarS §-de 345 lg 1 ja § 344 lg 1** järgi selles, et ta võltsis teadvalt arsti poolt talle väljaantud ja allkirjastatud originaaltõendit ja esitas teadvalt võltsitud dokumendi maakohtule, et vabaneda kohustusest ilmuda eelistungile ja omandada õiguse eelistungi edasilükkamiseks, et vältida võimaliku tagaseljaotsuse tegemist. Isikut karistati lisaks põhikaristusele keeluga töötada juristina ühe aasta jooksul.

Viimati toodud asjas **1-17-9179** oli süüdimõistetud isik sama büroo juhatuse liige, kus ta juristina töötas. Ülevaate autor juhib tähelepanu sellele, et isik pani toime avaliku usalduse vastaseid süütegusid. KarS § 49¹ lg 1 kohaselt oleks iseenesest võinud isiku suhtes kohaldada ka ettevõtluskeeldu, kuid see ei oleks taganud seda, et isik sarnaseid tegusid enam toime ei paneks. Toodud näide ilmestab ülevaate autori hinnangul väga selgelt tegutsemis- ja ettevõtluskeelu kohaldamise piiritlemist.

---

¹⁹ Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, 4. trükk, 2015, § 49, p 5, lk 154.

²⁰ VMKo 20.11.2017, 1-16-11130.

²¹ Vt Tabel 1. Tegutsemiskeeld.

²² Nt HMKo 26.10.2015, 1-15-6038 (resolutiivotsus).

²³ Nt TMKo 20.06.2014, 1-13-11479.

²⁴ Nt HMKo 29.05.2015, 1-15-3364 (resolutiivotsus).

²⁵ Nt HMKo 11.06.2014, 1-14-4010 (kokkuleppemenetluses).

²⁶ Nt TMKo 28.11.2016, 1-14-10988.

²⁷ Vt ka RKKKo 1-16-5792/101.

2.2.2. Ettevõtluskeeld

KarS § 49¹ kohaselt saab ettevõtluskeeldu kohaldada üksnes selle esimeses lõikes loetletud kuritegude eest süüdimõistmisel, s.o kelmuse (KarS §-d 209–213), usalduse kuritarvitamise (KarS § 217²), altkäemaksu andmise või vahendamise (KarS §-d 296 ja 298), mõjuvõimuga kauplemise (KarS § 298¹), avaliku usalduse vastase kuriteo (karistusseadustiku 19. peatükk), seadusliku aluseta Eestis viibiva välismaalase töötamise võimaldamise (KarS § 260¹) või majandusalase kuriteo (karistusseadustiku 21. peatükk) eest.

Kohtupraktikast tuleneb, et valitud perioodil on **ettevõtluskeeldu kohaldatud valdavalt majandusalaste**, s.o KarS §-des 372, 381¹, 384, 385¹, 389¹, 389², 394 ja 402³ sätestatud kuritegude, kuid lisaks ka KarS §-des 209 ja 210 sätestatud **kelmuse ja avaliku usalduse vastaste**, s.o KarS §-des 344 ja 345 sätestatud kuritegude eest.²⁸ Kelmuse eest kohaldati ettevõtluskeeldu üksnes siis, kui lisaks kelmusele mõisteti isik süüdi mõnes majandus- ja/või avaliku usalduse vastases süüteo ja avaliku usalduse vastase süüteo eest kohaldati ettevõtluskeeldu üksnes siis, kui lisaks avaliku usalduse vastase süüteo mõisteti isik süüdi mõnes majandusalases süüteo ja/või kelmuses.²⁹

Kõige enam kohaldasid kohtud ettevõtluskeeldu **KarS §-s 389¹ sätestatud maksukohustuse varjamise ja tagastusnõude alusetu suurendamise** eest. Näiteks tühistas Tartu Ringkonnakohtus oma 25. novembri 2016. a otsusega asjas **1-13-6111** Tartu Maakohtu 19. detsembri 2014. a otsuse samas asjas mh süüdistatavatele ettevõtluskeeldu kohaldamata jätmise osas. Kahte süüdistatavat süüdistati KarS § 389¹ lg 2, § 381¹ lg 1, § 389² lg 2 – § 25 lg-te 1, 2 ja 4 ning KarS § 389² lg 2 – § 25 lg-te 1, 2 ja 4 järgi. Ringkonnakohtu hinnangul oli põhjendatud ettevõtluskeeldu kohaldamine, kuna kriminaalasja materjalidest nähtuvalt on isikut varasemalt karistatud samuti maksualase kuriteo eest ja ka arutatavas asjas pani isik toime maksualase kuriteo ning riigile tekitati selle käigus suur kahju. Ringkonnakohtus leidis kokkuvõtvalt, et isik, keda on korduvalt karistatud maksualaste kuritegude toimepanemise eest, tuleb kõrvaldada ajutiselt ettevõtlusest, sest ta ei tegutse seal ausalt. Lisaks leidis ringkonnakohtus, et teise süüdistatava suhtes on põhjendatud ettevõtluskeeldu kohaldamine põhjusel, et isik pani toime maksupettuse katse eriti suures ulatuses.

Harju Maakohtu 6. juuli 2017. a otsusega asjas **1-16-10888** tunnistati isik süüdi ja teda karistati KarS § 402³ lg 1, KarS § 344 lg 1 – § 22 lg 2 ja § 345 lg 1 – § 22 lg 2 järgi. KarS § 402³ lg 1 järgi tunnistati isik süüdi selles, et ta küsis omanikujärelevalve teostajana (äriühingu juhatuse liikmena) objekti ehitajalt altkäemaksu. KarS § 344 lg 1 – § 22 lg 2 ja § 345 lg 1 – § 22 lg 2 järgi tunnistati isik süüdi selles, et ta kihutas teist isikut võltsima arvet ja seda kasutama. Maakohtu hinnangul oli põhjendatud isikule kohaldada ettevõtluskeeldu, kuna isik ei näinud enda tegevuses omanikujärelevalve teostajana ega ka selles, et ta omaniku esindajana ühtlasi ka ehitajalt raha soovib saada, mingit probleemi. Lisaks leidis maakohus, et isiku tegu ja toimepandusse suhtumine loovad arvestatavalt suure tõenäosuse ebaausa ettevõtlusega jätkamiseks. KarS § 49¹ lg 1 alusel kohaldas maakohus isikule lisakaristuseks ettevõtluskeeldu 3 aastaks. Tallinna Ringkonnakohtu 13. novembri 2017. a otsusega samas asjas jäeti maakohu otsus muutmata. Ringkonnakohtu hinnangul oli maakohus põhjendatult kohaldanud lisakaristusena ettevõtluskeeldu. Ringkonnakohtus selgitas, et kui isik leiab, et altkäemaksu küsimine, ja seda jätkuvalt, on õigustatud tegevus ettevõtluses, siis on alust järeldada, et tema

---

²⁸ Vt täiendavalt Tabel 2. „Ettevõtluskeeld“.

²⁹

poolt ebaausa äritegevusega jätkamise tõenäosus on suur ja selline isik tuleb mingiks ajaks ettevõtlusest kõrvaldada.

Harju Maakohtu 1. novembri 2016. a otsusega asjas **1-15-10113** tunnistati süüdistatav süüdi ja teda karistati KarS § 209 lg 2 p-de 1 ja 2 (alates 1. jaanuarist 2015 kehtima hakanud redaktsioonis § 209 lg 2 p-de 1 ja 3) ja § 344 lg 1 ning § 345 lg 1 järgi. Kelmuses süüdistati isikut selles, et ta lõi erinevate ühingute nimel juhatuse liikmena Maksu- ja Tolliametile maksudeklaratsioonides valeandmete esitamise kaudu väärade ettekujutuse enda ja enda elukaaslase töötamisest nendes ühingutes ja väljamakstud summadel deklareerimisele ja tasumisele kuuluvatest sotsiaalmaksusummadest ning esitas Eesti Haigekassale taotlusi hüvitiste saamiseks töövõimetuslehtede alusel, tekitades oma tegevusega Eesti Haigekassale kahju. KarS § 344 lg 1 ja §345 lg 1 järgi süüdistati isikut töövõimetuslehtede võltsimises ja nende esitamises Eesti Haigekassale hüvitise saamiseks. Maakohus selgitas, et isikut on korduvalt karistatud tegude eest, millised on toime pandud eraettevõtluse valdkonnas, osaledes erinevate juriidiliste isikute juhtimises. Uute sellega seotud kuritegude toimepanemise oht on isiku puhul märkimisväärne. Eeltoodu alusel leidis maakohus, et ettevõtluskeelu kohaldamine on põhjendatud.

2.3. Üld- ja eripreventiivsed eesmärgid

Kohtupraktika kohaselt peab **lisakaristuse mõistmisel arvestama selle kahetist iseloomu: lisakaristus ei täida üksnes süüd heastavat, vaid ka ühiskonna turvalisust tagavat ülesannet.** Lisakaristuse kohaldamine tuleb kohtupraktika kohaselt kõne alla siis, **kui põhikaristus ei ole piisav süü heastamiseks, eripreventiivsete eesmärkide täitmiseks ja ühiskonna turvatunde tagamiseks.** Seega aktualiseerub lisakaristuse kohaldamine juhtudel, mil põhikaristus ei ole eripreventiivse eesmärgi saavutamiseks piisav ja süüdlane võib olla ühiskonnale jätkuvalt ohtlik. **Lisakaristus täidab lisaks süü heastamisele ka ühiskonna turvalisuse tagamise eesmärgi.**³⁰

Lisakaristust, sh tegutsemis- ja ettevõtluskeeldu kohaldades tuleb kohtul näidata, millistele asjaoludele tuginevalt ta loeb tuvastatuks ohu, et isik võib samalaadseid rikkumisi ka edaspidi toime panna.³¹ Samas ei ole õige põhistada lisakaristust üksnes ühiskonnas teatud süütegude piiramise vajadusega, s.o õiguskorra kaitsmise huvidega.³² Lisakaristuse põhistamine põhikaristusest eraldatuna ei ole võimalik.³³

Ülevaate autori hinnangul on kohtud nii tegutsemis- kui ettevõtluskeelu üld- ja eripreventiivsete eesmärkide põhistamisel tuginenud valdavalt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi praktikas³⁴ väljendatud seisukohtadele lisakaristuse kohaldamise kohta. Seejuures on kohtud alati (va kokkuleppemenetluse asjades) põhistanud tegutsemis- või ettevõtluskeelu kohaldamise vajadust.

---

³⁰ Vt nt HMKo 6.07.2017, 1-16-10888; VMKo 20.11.2017, 1-16-11130. Maakohus viitab RKKKo 16.05.2017, 3-1-1-18-17, p-s 13 väljendatud seisukohale. Vt lisaks RKKKo 13.12.2013, 3-1-1-122-13, p 9.

³¹ TRRko 2.02.2018, 1-16-11130. Ringkonnakohus viitab RKKKo 13.12.2013, 3-1-1-122-13, p-s 11 väljendatud seisukohale.

³² VMKo 24.01.2018, 1-16-9105; vt ka selles viidatud Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, 4. trükk, 2015, § 49, p 3, lk 154 ja RKKKo 13.12.2013, 3-1-1-122-13, p 9.

³³ Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, 4. trükk, 2015, § 49, p 3, lk 154; vt ka viidatud RKKKo 28.05.2008, 3-1-1-27-08, p-d 16–18.

³⁴ Nt RKKKo 29.08.2007, 3-1-1-34-07, p 7.2; RKKKo 28.05.2008, 3-1-1-27-08, p-d 16–18; RKKKo 22.06.2012, 3-1-1-63-12, p 9; RKKKo 13.12.2013, 3-1-1-122-13, p-d 9 ja 11.

2.3.1. Tegutsemiskeeld

Kohtupraktikas on leitud, et **tegutsemiskeelu esmane eesmärk (s.o üldpreventiivne eesmärk) on tagada, et isik, kes on mõistetud süüdi kutse- või ametiõiguste kuritarvitamise või ametikohustuste rikkumisega seotud kuriteo eest, ei saaks edaspidi samalaadseid kuritegusid toime panna³⁵ (õiguskorra kaitsmise huvi). Nimetatud eesmärgi tõhusaks saavutamiseks ei piisa alati sellest, kui isikul on keelatud olla *de jure* teatud ametikohtadel. On juhtumeid, kus on põhjendatud võtta isikult õigus täita *de facto* mingeid ülesandeid.³⁶ Lisaks on kohtupraktikas leitud, et nii kuriteo toimepanemise asjaolud, kui süüdlase isik võivad olla aluseks tegutsemiskeelu kohaldamiseks.**

Näiteks Tartu Maakohtu 20. juuni 2014. a otsuses asjas **1-13-11479** leidis kohus, et süüdistatava suhtes on põhjendatud tegutsemiskeelu kohaldamine, arvestades seda, et **kuriteod pani ta toime otseselt ametiõiguste kuritarvitamisena ja korduvalt ning isik jätkab sarnasel ametikohal ja vastutusosalal töötamist.** Kohtu hinnangul oli tal reaalne võimalus samasuguste kuritegude toimepanemisega jätkamiseks. Samuti pidas kohus vajalikuks arvestada **süüdistatava poolt kohtuistungil avaldatud suhtumisega**, millest võiks järeldada, et ta ei näe oma kuritegelikus käitumisest midagi ebatavalist või taunimisväärset. Kohtu hinnangul oli olemas põhjendatud alus kartuseks, et **süüdistatav võib vastavat ebaseaduslikku käitumist võimalusel jätkata, mistõttu on uute kuritegude ennetamiseks vajalik tema suhtes lisakaristuse kohaldamine.** Tartu Ringkonnakohtu 14. novembri 2014. a otsuses samas asjas lisas kohus, et isik töötab ka ringkonnakohtus asja menetlemisel juhtival ametikohal avalikest vahenditest finantseeritavas ametikoolis, mis on suuresti võrreldav tema eelmise töökohaga. Seejuures ei ole isik siiani tunnistanud, et tema käitumine oleks mingilgi viisil väär ning seadusega vastuolus, s.o ta peab seda täielikult õigeks. Sellises olukorras on ainuõige isiku suhtes lisakaristusena tegutsemiskeelu kohaldamine, et **väljastada juba eos vaatluse all olnutega analoogsete rikkumiste kordumine.**

Viru Maakohtu 24. jaanuari 2018. aasta otsuses asjas **1-16-9105** on maakohus selgitanud, et karistamise alus on isiku süü, arvestades karistust kergendavaid ning raskendavaid asjaolusid, võimalust mõjutada süüdlast edaspidi süütegude toimepanemisest hoiduma ning õiguskorra kaitsmise huve. Lisakaristuse kohaldamine aktualiseerub juhtudel, mil põhikaristus ei ole eripreventiivse eesmärgi saavutamiseks piisav ja süüdlane võib olla jätkuvalt ohtlik. Ei ole õige põhistada lisakaristust üksnes ühiskonnas teatud süütegude piiramise vajadusega. Kohus nõustus prokuröriaga, et altkäemaksu võtmine on üks suuremaid kutseõiguse kuritarvitamise vorme. Samas ei olnud tuvastatud, et isiku puhul oleks tegemist välja kujunenud kuritegeliku käitumismustriga rikkujaga. See, et oma ütlustes tunnistas isik, et on varemgi omanikujärelevalve teostajana töövõtjatelt raha vastu võtnud, ei kinnita tema poolt varem altkäemaksu võtmist, sest isiku ütluste järgi ei võtnud ta vastu altkäemaksu, vaid seaduslikku tasu lisatööde eest. Kuna ei ole tõendeid selle kohta, et isik on varemgi samalaadseid kuritegusid toime pannud ja altkäemaksu võtnud, samuti arvestades, et isik on varem kriminaalkorras ja väärtegude eest karistamata ei tuvasta kohus alust, miks vaid põhikaristust kohaldades võivad üld- jah/või eripreventiivsed eesmärgid jääda antud juhul saavutamata. Seetõttu jättis maakohus isiku suhtes lisakaristuse kohaldamise osas prokurööri karistusettepaneku rahuldamata.

Tartu Ringkonnakohtu 28. juuni 2018. a otsusega samas asjas tühistati maakohtu otsus. Ringkonnakohtus selgitas, et **isiku süüid** (KarS § 56 lg 1 ls 1) altkäemaksu võtmisel (KarS § 294 lg 1) suurendab oluliselt asjaolu, et **ta oli altkäemaksu küsides aktiivne pool.**

---

³⁵ Vt nt HMKo 11.10.2013, 1-12-9341; TMKo 20.06.2014, 1-13-11479; VMKo 28.10.2015, 1-12-12478. Neis asjades on tuginetud RKKKo 22.06.2012, 3-1-1-63-12, p-s 9 väljendatud seisukohale.

³⁶ TRRko 2.02.2018, 1-16-11130; Ringkonnakohtus viitab RKKKo 29.08.2007, 3-1-1-34-07, p-le 7.2.

Samuti ei toimunud altkäemaksu võtmine n-ö hetkeemotsiooni ajal, vaid tegemist **oli läbimõeldud skeemiga, mida viidi ellu pikemat aega ja mille puhul raha liikus kolmandate isikute kaudu**. Isik küsis ja võttis raha omanikujärelevalve pädevuse kasutamise eest ehitustöödel, mis toimusid lasteasutuses. (p 208) Ringkonnakohtus leidis, et **isiku teosüü on temalt ehitamise omanikujärelevalve tegemise õiguse äravõtmiseks küllaldane**. Samuti õigustavad lisakaristuse kohaldamist **eripreventiivsed kaalutlused, kuna isik võib kõnealusel tegevusalal jätkates olla ühiskonnale ohtlik** (vt ka Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 16. mai 2017. a otsus asjas nr 3-1-1-18-17, p 13). **Ehitustegevuse ja ehitiste kasutamisega seotud riskide suurust arvestades, ohustab omanikujärelevalve pädevuse kuritarvitamine – sh selle kasutamise eest ehitusettevõtjalt altkäemaksu võtmine – avalikke huve väga suurel määral**. Lisaks asjaolule, et isik küsis omanikujärelevalve tegija pädevuse kasutamise eest OÜ-le altkäemaksu, väärivad lisakaristuse kohaldamise aspektist tähelepanu tema maakohtus antud ütlused, et juhtum, kus OÜ sai omanikujärelevalve tegijana ehitusettevõtjalt raha kolmanda firma kaudu, ei olnud unikaalne ja et „aeg-ajalt tekib selline vajadus“. Isiku enda maakohtus antud ütlused viitavad **väljakujunenud väärapraktikale küsida omanikujärelevalve tegijale lisatasu mitte tellijalt, vaid järelevalve-aluselt ehitusettevõtjalt**. Seejuures on isik tunnistanud ka enda püüdu selliseid rahavõtmisi varjata, kasutades raha tegeliku maksja varjamiseks kolmandate isikute abi. Sellistel asjaoludel on ilmne, et isikult ei saa ehitamise omanikujärelevalve tegemisel eeldada **ausust ega erapooletust**. Seetõttu tuleb temalt KarS § 49 alusel prokuratuuri taotletud 1 aastaks ja 6 kuuks majandus- ja kutsetegevuse raames omanikujärelevalve tegemise õigus ära võtta. (p 210).

Näiteks Viru Maakohtu 20. novembri 2017. a otsusega asjas **1-16-11130** mõisteti isik KarS § 344 lg 1 ja § 345 lg 1 järgi süüdi selles, et ta võltsis Euroopa Inimõiguste Kohtu vastuskirja ja kasutas teadvalt seda võltsitud vastuskirja, esitades vastuskirja e-kirja teel kliendile, et tõendada pöördumist Euroopa Inimõiguste Kohtusse ja jätta mulje kokkulepitud töö nõuetekohasest teostamisest, eesmärgiga vabaneda kliendilt töö eest makstud 300 euro tagasimaksmise kohustusest ja nõuetele vastava avalduse koostamisest. Kohus leidis, et on tuvastatud, et isik **pani toime dokumendi võltsimise ning võltsitud dokumendi kasutamise eesmärgiga vabaneda kohustustest tegutsedes juristina ning seetõttu kuritarvitas temale juristina antud õigusi ning kliendiga lepingu sõlmimisega tekkinud usaldussuhet**. Eeltoodu tõttu leidis kohus, et isikule tuleb lisakaristusena kohaldada juristina töötamise keeldu üheks aastaks. Ringkonnakohus nõustus oma 2. veebruari 2018. a otsuses samas asjas maakohtu põhjendusega ja selgitas muuhulgas, et maakohus on juhindunud kohtupraktikast, mille kohaselt **juristina töötamise keeld täidab lisaks isiku õiguspärasele käitumisele suunamise kõrval ka ühiskonna turvalisuse tagamise ülesannet**. Ringkonnakohus nõustus maakohtuga, et süüdistatav pani toime kaks tegu, s.o dokumendi võltsimise ning võltsitud dokumendi kasutamise eesmärgiga vabaneda kohustustest, tegutsedes juristina. Seejuures pani süüdistatav kahel juhul toime avaliku usalduse vastase süüteo, kus kaitstavaks õigushüveks on dokumendi puutumatus ja selle kaudu dokumendiga seotud õiguskäibe usaldusväärsus. Ringkonnakohus leidis, et kuritegude iseloomust tulenevalt on vajalik kohaldada juristina tegutsemise keeldu vältimaks süüdistatava kui juristi poolt dokumentide võimalikku edasist võltsimist. Ringkonnakohus nõustus maakohtu mõistetud ühe aasta pikkuse juristina töötamise keeluga, leides, et maakohus arvestas lisakaristuse pikkuse määramisel isikule süükspandavate tegude raskust ja kannatanule tekitatud kahju, mis oli alla keskmise. Täiendavalt leidis ringkonnakohus, et juristina töötamise keeld ei piira liiga laialt isiku tegutsemisvabadust. Süüdistatav saab töötada ka muul alal.

Ka Viru Maakohtu 15. jaanuari 2019. a otsusega asjas **1-17-9179** kohaldati süüdistavale lisakaristusena keeldu töötada juristina. Maakohus on toodud otsuses selgitanud, et lisakaristusega on võimalik teatud ajavahemikus piirata isiku õigusi, välistades tegutsemise valdkonnas, millega oli seotud toimepandud tegu. Maakohus kordas 20. novembri 2017. a

otsuses asjas 1-16-11130 väljendatud seisukohta, et **juristina töötamise keeld lisakaristusena täidab lisaks isiku õiguspärasele käitumisele suunamise kõrval ka ühiskonna turvalisuse tagamise ülesannet**. Maakohus leidis, et lisakaristuse kohaldamine on põhjendatud advokaadibüroo omanikust ja juhatuse liikmest isikule, sest ta pani toime avaliku usalduse vastased süüteod, kus kaitstavaks õigushüveks on dokumendi puutumatus ja selle kaudu dokumendiga seotud õiguskäibe usaldusväärsus. Tegutsedes juristina, pani isik toime kaks kuritegu, s.o dokumendi võltsimise ja võltsitud dokumendi kasutamise eesmärgiga vabaneda kohustustest. Maakohtu hinnangul oli **kuritegude iseloomust** tulenevalt vajalik tema suhtes kohaldada juristina tegutsemise keeldu vältimaks tema kui juristi poolt dokumentide võimalikku edasist võltsimist. Tegutsemiskeelu kohaldamine on kooskõlas kohtupraktikaga³⁷ tegutsemiskeelu ja lisakaristuste kohaldamise kohta. Maakohus rõhutas, et tegemist ei ole tavapärase võltsimisega, vaid arvestades, et võltsimine ja võltsitud dokumendi kasutamine on isiku poolt toime pandud töötades juristina, on avaliku usalduse riive mastaapsem just nimelt juristidelt oodatava hea käitumistava rikkumise tõttu. Arvestades, et isik osutab õigusteenust, peab tehtav töö olema teatud kvaliteedile vastav ja usaldusväärne. Seega, nimetatud lisakaristuse eesmärk ei ole mitte ainult süüd heastav, vaid ka **ühiskonna turvalisust ja usaldusväärset tagav**. Lisakaristuse kohaldamisel tuleb lisaks süü suurusele arvestada ka süüdlase ohtlikkust ning vajadust kaitsta üldsust isiku eest, kes teatud asjaoludel või isikuomaduste tõttu vajab lisaks süü suurusest sõltuvale karistusele ka **täiendavat ohtlikkuse alandamist**. Eeltoodu alusel kohaldas maakohus isikule lisakaristusena tegutsemiskeeldu juristina üheks aastaks.

Tartu Maakohtu 13. veebruari 2017. a otsuses asjas **1-16-5792** leidis maakohus, et **kuna isiku süütegude toimepanemist on soodustanud tema töötamine õpetajana, ta on kuritarvitanud alla 14-aasta vanuste laste usaldust ega ole siiani aru saanud oma süüst, siis on otstarbekaks ühiskonna turvalisuse tagamiseks** süüdistatavale KarS § 49 alusel lisakaristuse kohaldamist, st koolieast nooremate laste ning alg- ja põhikooli õpilaste kehalise kasvatuse õpetajana või treenerina töötamise õiguse äravõtmist kaheks aastaks.

Lisaks on leitud, et tegutsemiskeelu saab kohaldada selleks, et suunata isikut õiguspärasele käitumisele. Näiteks Harju Maakohtu 11. oktoobri 2013. a otsuses asjas 1-12-9341 on selgitatud, et isikul oli politseiametnikuna juurdepääs teenistusülesannete täitmiseks kasutatavatele andmebaasidele ja ta edastas korduvalt talle teatavaks saanud informatsiooni kõrvalistele isikutele. Kohtu hinnangul sai isik KarS §-s 157 sätestatud kuriteo toime panna kasutades ära seda, et ta töötas politseiametnikuna. Kohus pidas vajalikuks isikule lisakaristuse kohaldamist isiku õiguspärasele käitumisele suunamiseks. Lisaks selgitas selle asjas kohus, et **eriti oluline on lisakaristuse kohaldamine üldpreventiivsel eesmärgil: lisakaristuse kohaldamine peab olema ilmne märguanne selle kohta, et riik ei tolereeri politseiametniku poolt toimepandud seaduserikkumisi.**

2.3.2. Ettevõtluskeeld

Kohtupraktikas on leitud, et **ettevõtluskeelu üldpreventiivseks eesmärgiks on majanduskeskkonna usaldusväärse suurendamine**. Veelgi enam, ettevõtluskeelu kui lisakaristuse **üldpreventiivne eesmärk on anda ühiskonnale selge signaal, et kuritegu ei tasu end ära.**³⁸

---

³⁷ Vt maakohtu poolt viidatud RKKKo 29.08.2007, 3-1-1-34-07, p 7.2 ja RKKKo 13.12.2013, 3-1-1-122-13 p-d 9-11.

³⁸ HMKo 6.07.2017, 1-16-10888; TLRKo 1.12.2016, 1-15-2699.

Ettevõtluskeelu eripreventiivseks eesmärgiks on peetud sellise isiku kõrvaldamist ettevõtluskeskkonnast, kes ei osale seal ausalt.³⁹ Ennekõike aktualiseerib ettevõtluskeelu kohaldamine eripreventiivsel eesmärgil siis, kui põhikaristuse mõistmine üksi ei suuda tagada, et isik edaspidi sarnaseid tegusid toime ei pane.⁴⁰

Näiteks Tallinna Ringkonnakohtu 1. detsembri 2016. a otsuses asjas **1-15-2699** leidis ringkonnakohus esmalt, et lisaks eripreventiivsele eesmärgile täidab ettevõtluskeelu kohaldamine ka üldpreventiivset eesmärki. Lisakaristusena ettevõtluskeelu kohaldamine suurendab majanduskeskkonna usaldusväarsust. See annab ühiskonnale selge signaali, et kuritegu ei tasu end ära. Täiendavalt selgitas ringkonnakohus viidatud asjas ettevõtluskeelu eripreventiivset eesmärki, s.o, et konkreetse asjas ainult põhikaristuse mõistmine ei suuda tagada, et isik edaspidi sarnaseid tegusid toime ei pane. Ettevõtluskeelu kui lisakaristuse eripreventiivne eesmärk on ajutiselt kõrvaldada ettevõtlusest isik, kes ei osale ettevõtluses ausalt. Isik on oma käitumisega näidanud, et korduvalt toime pannes KarS §-des 384 ja 345 nimetatud rikkumisi⁴¹, võib ta vastavate tegude toimepanemist ettevõtjana jätkata. Isik käitus ja osales ettevõtluses ebaausalt, kasutades selleks ebaausaid võtteid. Ettevõtluskeelu kohaldamise vajalikkusele viitab ka asjaolu, et tal oli kuritegude toimepanemises juhtiv roll. Seega on oht, et isik jätkab analoogsete kuritegude toimepanemist. Sellest tuleneva ohu vältimiseks pidas ringkonnakohus vajalikuks tema suhtes kohaldada ettevõtluskeeldu.

Lisaks on Harju Maakohtu 6. juuli 2017. a otsuses asjas **1-16-10888** rõhutatud **isiku suhtumise arvestamist ettevõtluskeelu eripreventiivse eesmärgi hindamisel**. Viidatud asjas leidis maakohus, et isiku tegu ja toimepandusse suhtumine loovad arvestatavalt suure tõenäosuse ebaausa ettevõtlusega jätkamiseks. Isiku suhtumine, et altkäemaksu küsimine ja seda jätkuvalt, on õigustatud tegevus ettevõtluses, annab aluse järelduseks, et tema poolt ebaausa äritegevusega jätkamise tõenäosus on suur ja selline isik tuleb mingiks ajaks ettevõtlusest kõrvaldada.

Sarnaseid seisukohti on väljendatud ka teistes asjades. Näiteks Tartu Ringkonnakohtu 25. novembri 2016. a otsuses asjas **1-13-6111** leidis ringkonnakohus, et isik, keda on korduvalt karistatud maksualaste kuritegude toimepanemise eest, tuleb kõrvaldada ajutiselt ettevõtlusest, sest ta ei tegutse seal ausalt. Harju Maakohtu 1. novembri 2016. a otsuses asjas **1-15-10113** leidis maakohus, et lisakaristusena ettevõtluskeelu mõistmine on põhjendatud, kui isikut on korduvalt karistatud tegude eest, mis on toime pandud eraettevõtluse valdkonnas, osaledes erinevate juriidiliste isikute juhtimises. Uute eraettevõtlusega seotud kuritegude toimepanemise oht isiku poolt on sellisel juhul märkimisväärne. Sarnaselt on Viru Maakohus 11. novembri 2014. a otsuses asjas **1-14-6960** selgitatud, et kui majanduskuriteo toime pannud isik ei ole mõistnud ettevõtte juhatuse liikme õigusi ja kohustusi ja ta on kohtumenetluse ajal veel ühe äriühingu juhatuse liige, siis on põhjendatud kohaldada lisakaristusena ettevõtluskeeldu. Ülevaate autori hinnangul on maakohutud siin pidanud silmas eripreventiivsel eesmärgil ettevõtluskeelu kohaldamist – isik tuleb kõrvaldada ettevõtlusest mingiks ajaks, kuna ta ei tegutse seal ausalt.

---

³⁹ Nt HMKo 1.11.2016, 1-15-10113.

⁴⁰ HMKo 6.07.2017, 1-16-10888.

⁴¹ Prokurör viitas ettevõtluskeelu kohaldamise taotluses avaliku usalduse vastaste süütegude toimepanemisele. Ringkonnakohtu motivatsioonis on viitatud ka KarS §-le 384, mis on teatavasti majandusalane süütegu. Ülevaate autori hinnangul ei oleks saanud ringkonnakohus majandusalasele süüteole tegelikult otsuse tegemisel viidata, kuivõrd teo toimepanemise ajal kehtinud (enne 01.01.2015) KarS § 49¹ ei näinud ette majandusalaste kuritegude eest ettevõtluskeelu kohaldamist.

2.4. Karistusliigi ja –määra valik

Kohtupraktika kohaselt tuleb lisakaristuse kohaldamise aja pikkus kindlaks määrata lähtudes süü suurusest ja eripreventiivsetest vajadustest. Seega tuleb lisakaristuse kohaldamise aja pikkuse määramise aluseks võtta süüteo asjaolud ja süüdlase isik⁴² ja kohtutel lasub kohustus põhistada karistusmäära valikut.

2.4.1. Tegutsemiskeeld

Keskmiselt kohaldati tegutsemiskeeldu pikkusega **2 aastat ja 4 kuud (35 isikule)**. Kokku 18-le isikule 35-st (51%) kohaldati tegutsemiskeeldu maksimaalmääras, s.o 3-ks aastaks. Seega nähtub kohtupraktikast, et tegutsemiskeeldu kohaldatakse pigem keskmisest määrast kõrgemas määras, *ca* pooltel juhtudel lausa maksimaalmääras.

Kohtupraktikast tulenevalt ei põhista kohtud reeglina tegutsemiskeeldu pikkuse valikut. Ilmselt on sarnaselt ettevõtluskeeluga tuginetud ka siin prokuröri taotlusele ja määra valiku eraldi põhjendamist ebavajalikuks peetud.⁴³

Tegutsemiskeeldu kohaldamise pikkuse valikul on kohtud tuginenud näiteks **süüdlase isikule**. Tartu Ringkonnakohtu 3. juuni 2016. a otsusega asjas **1-13-6098** tühistati Viru Maakohtu 11. detsembri 2015. a otsus samas asjas osaliselt. Ringkonnakohus leidis, et maakohus on ekslikult mõistnud isiku täielikult õigeks KarS § 299 lg 1 ja § 311² järgi. Ringkonnakohus leidis, et isik on süüdi selles, et ta võltsis politseiametnikuna dokumenti, andis välja võltsitud dokumendi ja tegi väärteomenetluses teadvalt ebaseadusliku otsuse. Ringkonnakohus pidas vajalikuks kohaldada isikule KarS § 49 alusel lisakaristusena keeldu töötada 3 aastat ametnikuna avaliku teenistuse seaduse § 7 lg-te 1, 2 mõttes. Ringkonnakohus selgitas, et **süüdistatava kuritegude olemus on selline, mis välistab tema usaldamise avaliku võimu teostamisel pikema aja jooksul. Rikkudes oma kohustusi riikliku järelevalve teostamisel ning väärteomenetluse läbiviimisel õnestas isik õigusriigi alustalasid. Eeltoodust tulenevalt määras ringkonnakohus tegutsemiskeeldu maksimaalses määras**. Lisaks märkis ringkonnakohus, et tegutsemiskeeldu kohaldamine on põhjendatud kogu katseaja vältel, sest alles pärast katseaja edukat läbimist saab teha järeldusi selle kohta, kas isik on oma käitumisest õppinud.

Lisaks on kohtupraktikas arvestatud **süü suurust** tegutsemiskeeldu pikkuse valikul. Viru Maakohtu 20. novembri 2017. a otsuses asjas **1-16-11130** arvestas maakohus lisakaristuse pikkuse määramisel isikule süükspandavate **tegude raskust ja kannatanule tekitatud kahju, mis oli alla keskmise**. Eeltoodu tõttu leidis kohus, et isikule tuleb lisakaristusena kohaldada juristina töötamise keeldu **üheks aastaks**. Sama seisukohta on väljendatud Viru Maakohtu 15. jaanuari 2019. a otsuses asjas **1-17-9179**, kus maakohus on lisakaristuse pikkuse määramisel arvestanud süüdistatavale süüks arvatud **tegude raskust ja tekitatud kahju ja leidnud, et see on alla keskmise**. Eeltoodu alusel pidas maakohus põhjendatuks kohaldada isiku suhtes lisakaristusena juristina töötamise keeldu **üheks aastaks**. Sarnaselt on süü suurusele tuginetud Viru Maakohtu 28. oktoobri 2015. a otsuses asjas **1-12-12478**, kus maakohus on selgitanud, et kuivõrd isikud panid neile etteheidetavad teod toime oma ametikohustusi süstemaatiliselt rikkudes, sh linna varalisi huve **korduvalt ja olulises määras rikkudes, on vajalik edasiste rikkumiste vältimiseks** kohaldada nende suhtes KarS § 49

---

⁴² Vt VMKo 15.01.2019, 1-17-9179; TRRko 2.02.2018, 1-16-5792; vt ka viidatud RKKKo, 13.12.2013, 3-1-1-122-13, p-d 9–11.

⁴³ Vt nt TMKo 20.06.2014, 1-13-11479.

alusel keeldu töötada **kolme aasta** jooksul riigi- või kohaliku omavalitsuse üksuses või asutuses, samuti varaliste väärtuste liikumist korraldavatel töökohtadel.

Erinevalt ettevõtluskeelust, kus KarS § 49¹ lg 2 piirab täpselt ettevõtluskeelu piirangu sisu, jätab KarS § 49 kohtule laia otsustusruumi, millist liiki tegevust piirata isikule tegevuskeelu kohaldamisel. Seetõttu võiks eeldada, et kohtud põhistavad lisaks valitud karistumäärale ka tegevuse piirangu valikut, kuid kohtupraktikast nähtuvalt siiski ei põhistata reeglina eraldi ametikohal töötamise või teatud tegutsemisala valikut.

Samas nähtub kohtupraktikast, et tegutsemiskeeluna on üldiselt kohaldatud väga konkreetset keeldu töötada teatud ametikohal või tegutsemisalal. Näiteks Tartu Maakohtu 24. augusti 2016. a kokkuleppemenetluse otsusega asjas **1-16-5753** tunnistati isikud süüdi KarS § 299 lg 1 ja § 294 lg 2 p 1 järgi selles, et nad võtsid mootorsõidukite ja nende haagiste korralisele ülevaatusetele esitajatelt korduvalt altkäemaksu selle eest, et nad võltsisid otsuseid mootorsõidukite või nende haagiste tehnonõuetele vastavuse kohta. Maakohus kohaldas isikute suhtes keeldu töötada liikluses kasutatavate mootorsõidukite ja nende haagiste tehnonõuetele vastavuse kontrolli teostava isikuna ehk tehnoulevaatajana ning tehnoulevaataja abina. Sarnaseid kohtuasju esineb praktikas veel.⁴⁴

Veel on kohtud tegutsemiskeeluna kohaldanud näiteks juristina töötamise keeldu⁴⁵, politseiametnikuna töötamise keeldu⁴⁶, tervishoiuteenuse osutamisega seotud tegevusalal tegutsemise keeldu⁴⁷, ämmaemandana töötamise keeldu⁴⁸, arstina töötamise keeldu⁴⁹, alaealiste õpetamise või juhendamise seotud ametikohal või tegutsemisalal töötamise⁵⁰ või koolieelsete laste ning alg- ja põhikooli õpilaste kehalise kasvatuse õpetajana või treenerina töötamise keeldu⁵¹, raamatupidajana töötades keeldu käsutada tööandja või muu kolmanda isiku vara⁵², majandus- või kutsetegevuse raames majandustegevusteates märgitud tegevusaladel ehitusseadustiku § 20 mõttes ehitise omanikujärelevalve teostamise keeldu⁵³ ja migratsiooni ja kodakondsuse ja elamislubade küsimuste lahendamise seotud tegevustes valdkondades tegutsemise keeldu⁵⁴.

Tartu Maakohtu 20. juuni 2014. a otsuses asjas **1-13-11479** kohaldas maakohus süüdistatavale **keeldu töötada materiaalse väärtuste korraldamise õigust omaval ametikohal**. Keeldu töötada materiaalse väärtuste korraldamise õigust omaval ametikohal on kohaldatud vaadeldud perioodil kohtupraktikas mitmel korral.⁵⁵ Ülevaate autori hinnangul on tegemist äärmiselt laia tähendusliku formuleeringuga ja hõlmab lubamatult laia tegutsemiskeelu ulatust.

---

⁴⁴ Vt nt HMKo 14.02.2017, 1-16-11539 (kokkuleppemenetluses); HMKo 9.11.2016, 1-16-8585 (kokkuleppemenetluses); HMKo 9.12.2016, 1-16-8586 (kokkuleppemenetluses).

⁴⁵ VMKo 15.01.2019, 1-17-9197; VMKo 20.11.2017, 1-16-11130.

⁴⁶ HMKo 31.01.2014, 1-14-663 (kokkuleppemenetluses); HMKo 11.10.2013, 1-12-9341.

⁴⁷ HMKo 11.06.2014, 1-14-4010.

⁴⁸ HMKo 26.10.2015, 1-15-6038 (resolüüvotsus).

⁴⁹ HMKo 20.09.2017, 1-17-6241 (kokkuleppemenetluses).

⁵⁰ HMKo 16.01.2017, 1-16-11422 (kokkuleppemenetlus).

⁵¹ TMKo 13.02.2017, 1-16-5792.

⁵² HMKo 15.12.2016, 1-16-7571.

⁵³ TRRKo 26.06.2018, 1-16-9105.

⁵⁴ HMKo 6.02.2017, 1-17-967.

⁵⁵ Vt nt VMKo 28.10.2015, 1-12-12478; TMKo 28.11.2016, 1-14-10988; HMKo 16.12.2014, 1-14-10286 (kokkuleppemenetluses).

2.4.2. Ettevõtluskeeld

Keskmiselt kohaldati ettevõtluskeeldu pikkusega **3 aastat ja 5 kuud (28 isikule)**. Kokku 8-le isikule 28-st (26%) kohaldati ettevõtluskeeldu maksimaalmääras, s.o 5-ks aastaks.

Kohtupraktikast tulenevalt ei põhista kohtud reeglina ettevõtluskeeldu pikkust ja kohtud kohaldavad reeglina prokuröri taotletud määras ettevõtluskeeldu. Valitud perioodil on kohtud üksnes neljas asjas põhistanud eraldi ettevõtluskeeldu pikkust ja kõigil juhtudel on arvestatud isiku süü suurusega (sh. isiku juhtivat rolli kuritegude toimepanemises, raskendavate asjaolude esinemist, kahju suurust jne), kuid samuti on lähtunud nii üld- kui eripreventiivsetest kaalutlustest. Järgnevalt on toodud konkreetsete kohtuasjad.

Näiteks Tallinna Ringkonnakohtu 1. detsembri 2016. a otsuses asjas **1-15-2699** selgitas ringkonnakohus, et **arvestades isiku süü suurust, tema rolli kuritegude toimepanemises ning kolme karistust raskendava asjaolu esinemist**, s.o kuriteo toimepanemine grupis, raske tagajärje põhjustamine ja omakasu motiiv, on põhjendatud kohaldada süüdistatava suhtes ettevõtluskeeldu **maksimaalmäära lähedaseks tähtajaks, s.o 4-ks aastaks**.

Viru Maakohtu 11. novembri 2014. a otsusega asjas **1-14-6960** tunnistati isik süüdi ja karistati KarS § 201 lg 2 p 1, § 384, § 209 lg 2 p 1 ja § 385¹ järgi lisaks vangistusele ka ettevõtluskeeluga. Maakohus leidis, et KarS § 49¹ alusel on põhjendatud kohaldada isiku suhtes ettevõtluskeeldu **pikkusega 3 aastat**, arvestades **kahju tekitamise suurust**. Kohus leidis, et kolme aasta pikkune ettevõtluskeeld on **piisav, et mõjutada isikut edaspidi õiguskuulekalt käituma**. Sarnaselt on tuginetud kahju suurusele karistumäära valikul Tartu Maakohtu 11. märtsi 2019. a otsuses asjas **1-15-6497**, milles maakohus leidis, et kuna süüdistatava poolt toimepandud kuritegude tekitatud kahju ulatust saab KarS § 12¹ p 3 järgi hinnata **rahaliselt eriti suureks kahjuks**, siis on vajalik kohaldada talle ettevõtluskeeldu **maksimaalselt lubatud tähtajaks**.

Harju Maakohtu 23. septembri 2016. a otsuses asjas **1-16-4287** leidis maakohus, et kaaludes **süüdistatava süü suurust** (pakatava teenuse maht, küüniline suhtumine juhatuse liikme kohustustustele) ja **ühiskonna kaitsmise huve**, st nii üld- kui ka eripreventiivseid kaalutlusi, on põhjendatud isikule lisakaristusena mõista ettevõtluskeeld maksimaalmääras, ehk 4-ks aastaks. Kohus leidis, et **antud juhul on võimalik karistuse eesmärki saavutada kergema põhikaristusega – rahalise karistusega koosmõjus märkimisväärse lisakaristusega**.

KOKKUVÕTE

- Kuni 22. detsemberini 2008 sätestas karistusseadustik üksnes tegutsemiskeelu (KarS § 49), mil karistusseadustikku täiendati ettevõtluskeeluga (KarS § 49¹). Olulisimaks kohtupraktikat mõjutavaks muudatuseks saab pidada 1. jaanuaril 2015 jõustunud karistusseadustiku täiendust, kui kuriteokoosseisude loetellu, mille eest süüdimõistmisel sai kohalda ettevõtluskeeldu, lisati majandusalased kuriteod.
- Tegutsemiskeeldu kohaldasid maakohtud perioodil 01.01.2014-15.03.2019, s.o ligikaudu 5 aasta jooksul kokku 24 kriminaalasjas (kahel juhul neist tühistas ringkonnakohus maakohtu otsuse kas täielikult ja mõistis süüdistatava õigeks või osaliselt, sh karistuse mõistmise osas). Kahel juhul tühistas ringkonnakohus maakohtu otsuse ja mõistis ise lisakaristusena tegutsemiskeelu.
- Ettevõtluskeeldu kohaldasid maakohtud perioodil 01.01.2014-15.03.2019, s.o ligikaudu 5 aasta jooksul kokku 22 kriminaalasjas (kahel juhul neist tühistas ringkonnakohus maakohtu otsuse kas täielikult või lisakaristuse mõistmise osas). Kahel juhul tühistas ringkonnakohus maakohtu otsuse ja mõistis ise lisakaristusena ettevõtluskeelu.
- Tegutsemiskeelu kohaldamiseks peab kohus otsustama ja kohtuotsusest nähtuma, et kuritegu seisnes kutse- või ametiõiguste kuritarvitamises või ametikohustuste rikkumises. Ei ole oluline, mis laadi kutse- või ametiõiguste või ametikohustustega tegemist on. Oluline on üksnes see, et kuritegu on toime pandud seoses nimetatud õiguste kuritarvitamisega või rikkumisega.
- Tegutsemiskeeldu on kohtupraktikas kohaldatud väga erinevate koosseisude puhul, sh näiteks isikuvastaste, varavastaste, majandusalaste, avaliku usalduse vastaste ja ametialaste süütegude eest.
- Ettevõtluskeeldu on kohtupraktikas kohaldatud valdavalt majandusalaste, s.o KarS §-des 372, 381¹, 384, 385¹, 389¹, 389², 394 ja 402³ sätestatud kuritegude, kuid lisaks ka KarS §-des 209 ja 210 sätestatud kelmuse ja avaliku usalduse vastaste, s.o KarS §-des 344 ja 345 sätestatud kuritegude eest. Kõige enam kohaldasid kohtud ettevõtluskeeldu KarS §-s 389¹ sätestatud maksukohustuse varjamise ja tagastusnõude alusetu suurendamise eest.
- Kohtupraktikas on nii tegutsemis- kui ettevõtluskeelu üld- ja eripreventiivsete eesmärkide põhistamisel tuginetud valdavalt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi praktikas väljendatud seisukohtadele lisakaristuse kohaldamise kohta.
- Kohtud on leidnud, et tegutsemiskeelu esmane eesmärk (s.o üldpreventiivne eesmärk) on tagada, et isik, kes on mõistetud süüdi kutse- või ametiõiguste kuritarvitamise või ametikohustuste rikkumisega seotud kuriteo eest, ei saaks edaspidi samalaadseid kuritegusid toime panna (õiguskorra kaitsmise huvi). Nimetatud eesmärgi tõhusaks saavutamiseks ei piisa alati sellest, kui isikul on keelatud olla *de jure* teatud ametikohtadel. On juhtumeid, kus on põhjendatud võtta isikult õigus täita *de facto* mingeid ülesandeid. Lisaks on kohtupraktikas leitud, et nii kuriteo toimepanemise asjaolud, kui süüdlase isik võivad olla aluseks tegutsemiskeelu kohaldamiseks.
- Ettevõtluskeelu üldpreventiivseks eesmärgiks on kohtupraktikas peetud majanduskeskkonna usaldusväärse suurendamist. Veelgi enam, ettevõtluskeelu kui lisakaristuse üldpreventiivne eesmärk on anda ühiskonnale selge signaal, et kuritegu ei tasu end ära. Ettevõtluskeelu eripreventiivseks eesmärgiks on peetud sellise isiku kõrvaldamist ettevõtluskeskkonnast, kes ei osale seal ausalt. Ennekõike aktualiseerib ettevõtluskeelu kohaldamine eripreventiivsel eesmärgil siis, kui põhikaristuse mõistmine üksi ei suuda tagada, et isik edaspidi sarnaseid tegusid toime ei pane.

- Tegutsemiskeeldu kohaldati perioodil 01.01.2014-15.03.2019 keskmiselt 2 aastaks ja 4 kuuks (35 isikule). Kokku 18-le isikule 35-st (51%) kohaldati tegutsemiskeeldu maksimaalmääras, s.o 3-ks aastaks. Seega nähtub kohtupraktikast, et tegutsemiskeeldu kohaldatakse pigem keskmisest määrast kõrgemas määras, *ca* pooltel juhtudel lausa maksimaalmääras.
- Ettevõtluskeeldu kohaldati perioodil 01.01.2014-15.03.2019 keskmiselt 3 aastaks ja 5 kuuks (28 isikule). Kokku 8-le isikule 28-st (26%) kohaldati ettevõtluskeeldu maksimaalmääras, s.o 5-ks aastaks.

KOHTUPRAKTIKA TABELID

Tabel 1. Tegutsemiskeeld

Number	Menetluse number	Kohus	Lahendi kuupäev	Süüdistus	Keeld	Määr
1	1-12-12478	VMK	28.10.2015	KarS § § 294 lg 2 p 1, § 400 lg 1,2 – 22 lg 3, § 201 lg 2 p 3; § 217 ² lg 1, § 344 lg 1,2 - § 22 lg 3, § 345 lg 1 - § 22 lg 3 järgi/KarS § 217 ² lg 1, § 289, § 299 lg 1	keeld töötada riigi- või kohaliku omavalitsuse üksuses või asutuses, samuti varaliste väärtuste liikumist korraldavatel töökohtadel	3/3 aastat
	1-12-12478	TRRK	04.05.2016	KarS § § 294 lg 2 p 1, § 400 lg 1,2 – 22 lg 3, § 201 lg 2 p 3; § 217 ² lg 1, § 344 lg 1,2 - § 22 lg 3, § 345 lg 1 - § 22 lg 3 järgi/KarS § 217 ² lg 1, § 289, § 299 lg 1	keeld töötada riigi- või kohaliku omavalitsuse üksuses või asutuses, samuti varaliste väärtuste liikumist korraldavatel töökohtadel	3/3 aastat
2	1-12-9341	HMK	11.10.2013	KarS § 157	keeld töötada politseiametnikuna	3 aastat
	1-12-9341	TLRK	22.01.2014	KarS § 157	keeld töötada politseiametnikuna	3 aastat
	1-12-9341	RKKK	01.10.2014	KarS § 157	keeld töötada politseiametnikuna	3 aastat
3	1-13-11479	TMK	20.06.2014	KarS § 201 lg 2 p-de 1,3, § 209 lg 2 p-d 1,11 § 344 lg 1 ja § 345 lg 1 järgi	keeld töötada materiaalse väärtuste korraldamise õigust omaval ametikohal	1 aasta
	1-13-11479	TRRK	14.11.2014	KarS § 201 lg 2 p-de 1,3, § 209 lg 2 p-d 1,11 § 344 lg 1 ja § 345 lg 1 järgi	keeld töötada materiaalse väärtuste korraldamise õigust omaval ametikohal	1 aasta
4	1-13-6098	TRRK	03.06.2016	KarS § 299 lg 1, § 311 ²	keeld töötada ametnikuna ATS § 7 lg-te 1, 2 mõttes	3 aastat
5	1-14-10286	HMK	16.12.2014	KarS § 293 lg 2 p 1 (alates 01.01.2015 KarS § 294 lg 2 p 1)	keeld töötada riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuses, nende organis või hallatavas asutuses, samuti avalik-õiguslikus juriidilises isikus või eraõiguslikus juriidilises isikus, mille liikmeks, osanikuks või aktsionäriks on riik või kohalik omavalitsus või nende hallatav asutus, ameti- või töökohtal, mis	1,5 aastat

					on seotud juhtimis-, järelevalve- ja/või varaliste väärtuse liikumist korraldavate ülesannete täitmisega	
6	1-14-10988	TMK	28.11.2016	KarS § 300 ¹ lg 1, § 201 lg 2 p-d 1, 3, 4, § 22 lg 2 - § 344 lg 1 ja § 210 lg 2	keeld töötada riigi või kohaliku omavalitsuse asutuses või organis või avalik-õiguslikus juriidilises isikus, kui temale on pandud haldamis-, järelevalve või juhtimisülesanded või varaliste väärtuste liikumist korraldavad ülesanded.	3 aastat
	1-14-10988	TRRK	01.11.2017	KarS § 300 ¹ lg 1, § 201 lg 2 p-d 1, 3, 4, § 22 lg 2 - § 344 lg 1 ja § 210 lg 2	keeld töötada riigi või kohaliku omavalitsuse asutuses või organis või avalik-õiguslikus juriidilises isikus, kui temale on pandud haldamis-, järelevalve või juhtimisülesanded või varaliste väärtuste liikumist korraldavad ülesanded.	3 aastat
7	1-14-1927	VMK	07.04.2016	KarS § 333 lg 2 p-d 1 ja 2, § 334 lg 2 p 1 järgi (RGK: KarS § 333 lg 2 p 1)	müüja ametikohal töötamise keeld	3 aastat
	1-14-1927	TRRK	05.04.2017	KarS § 333 lg 2 p-d 1 ja 2, § 334 lg 2 p 1 järgi (RGK: KarS § 333 lg 2 p 1)	tühistati mh maakohtu poolt määratud tegutsemiskeeld	-
8	1-14-4010	HMK	11.06.2014	KarS § 184 lg 2 p 1, 2, § 344 lg 1 - § 22 lg 1, § 349, § 392 lg 2 p 2 - § 22 lg 1	keeld tegutseda tervishoiuteenuste osutamisega seotud tegevusalal	3 aastat
9	1-14-663	HMK	31.01.2014	KarS § 201 lg 2 p 1, 3, § 299 lg 1, § 345 lg 1	keeld töötada politseiametnikuna	3 aastat
10	1-14-9786	VMK	15.01.2015	KarS § 299 lg 1; § 293 lg 2 p 1; 294 lg 2 p 1 järgi/KarS § 299 lg 1; 293 lg 1; 294 lg 2 p 1; § 297 lg 2 p 1 – 22 lg 3/KarS § 299 lg 1	keeld töötada ametiisikuna riiklikku järelevalvet teostavas asutuses	3/3/1 aasta
11	1-15-3364	HMK	29.05.2015	KarS § 389 ¹ lg 1	tegutsemiskeeld äriühingu juhatuse liikmena	3 aastat
12	1-15-6038	HMK	26.10.2015	KarS § 118 lg 1 p 1, 2 - § 19 (alates 01.01.2015.a § 118 lg 1 p 1, 2, 7), § 372 lg 2 p 3	keeld töötada ämmaemandana	3 aastat

13	1-15-9875	PMK	25.11.2015	KarS § 294 lg 1 - § 25 lg 2, § 293 lg 1 (vastab alates 01.01.2015 KarS §-le 294 lg 1), § 299 lg 1, § 209 lg 1, § 344 lg 1, § 345 lg 1	vastavalt Riigikohtu lahendi nr 3-1-1-34-07 punktile 7.2 kohaldada Fred Veberile keeldu täita tema töö- või ametikohal ülesandeid, mille sisuks on Sotsiaalkindlustusametile isikute töövõime kaotuse protsendi määramise aluseks olevate dokumentide koostamine, allkirjastamine ja esitamine	2 aastat
14	1-16-11130	VMK	20.11.2017	KarS § 345 lg 1 ja § 344 lg 1, § 424	juristina töötamise keeld	1 aasta
	1-16-11130	TRRK	02.02.2018	KarS § 345 lg 1 ja § 344 lg 1, § 424	juristina töötamise keeld	1 aasta
15	1-16-11422	HMK	16.01.2017	KarS § 145 lg 2, § 182 ja § 179 lg 1	Keeld töötada alaealiste õpetamise või juhendamise seotud ametikohal või tegutsemisalal	2 aastat
16	1-16-11539	HMK	14.02.2017	KarS § 294 lg 1, § 299 lg 1/KarS § 294 lg 1	mootorsõidukite ja nende haagiste tehnölevaatamisega seotud valdkondades tegutsemise keeld	2/2 aastat
17	1-16-5753	TMK	24.08.2016	KarS § 299 lg 1 ja § 294 lg 2 p 1/KarS § 299 lg 1 ja § 294 lg 2 p 1	keeld töötada liikluses kasutatavate mootorsõidukite ja nende haagiste tehnonõuetele vastavuse kontrolli teostava isikuna ehk tehnölevaatajana ning tehnölevaataja abina	2,5/1 aasta
18	1-16-5792	TMK	13.02.2017	KarS § 142 lg 2 p-d 1 ja 2 ning § 178 lg 1	keeld töötada koolieelsete laste ning alg- ja põhikooli õpilaste kehalise kasvatuse õpetaja või treenerina	2 aastat
	1-16-5792	TRRK	19.05.2017	KarS § 142 lg 2 p-d 1 ja 2 ning § 178 lg 1	keeld töötada koolieelsete laste ning alg- ja põhikooli õpilaste kehalise kasvatuse õpetaja või treenerina	2 aastat
	1-16-5792	RKKK	09.11.2017	KarS § 142 lg 2 p-d 1 ja 2 ning § 178 lg 1	keeld töötada koolieelsete laste ning alg- ja põhikooli õpilaste kehalise kasvatuse õpetaja või treenerina	2 aastat

19	1-16-7571	HMK	15.12.2016	KarS § 201 lg 2 p-de 1 ja 2	piirang raamatupidajana töötades teostada õigust käsutada tööandja või muu kolmanda isiku vara	3 aastat
20	1-16-8585	HMK	09.11.2016	KarS § 294 lg 1 ja § 299 lg 1	mootorsõidukite ja nende haagiste tehnöülevaatajana tegutsemise keeld	2 aastat
	1-16-8586	HMK	09.12.2016	KarS § 294 lg 1, § 299 lg 1/KarS § 294 lg 1, § 299 lg 1/KarS § 294 lg 2 p 2, § 299 lg 1	mootorsõidukite ja nende haagiste tehnöülevaatajana tegutsemise keeld	2/2/2 aastat
21	1-16-9105	VMK	24.01.2018	KarS § 402 ³ lg 1, § 344 lg 1 - § 22 lg 2, 3, § 345 lg 1 - § 22 lg 2, 3, § 344 lg 1, § 345 lg 1	ei kohaldatud	-
	1-16-9105	TRRK	28.06.2018	KarS § 294 lg 1	keeld töötada majandus- või kutsetegevuse raames majandustegevusteates märgitud tegevusaladel ehitise omanikujärelevalvet ehitusseadustiku § 20 mõttes	1,5 aastat
22	1-17-2099	VMK	21.04.2017	KarS § 294 lg 2 p 1, § 299 lg 1/KarS § 294 lg 2 p 1, § 299 lg 1	mootorsõidukite ja nende haagiste tehnöülevaatajana või tehnöülevaataja abina tegutsemise keeld	3/3 aastat
23	1-17-2185	TMK	01.11.2017	KarS § 300 ¹ lg 1, § 201 lg 2 p 3	keeld töötada avaliku ülesande täitmist nõudval ametikohal, milles tal on ametiseisund	3 aastat
	1-17-2185	TRRK	21.05.2018	KarS § 300 ¹ lg 1, § 201 lg 2 p 3	tühistati mh maakohtu poolt määratud tegutsemiskeeld	-
24	1-17-6241	HMK	20.09.2017	KarS § 184 lg 2 p 1, 2	keeld töötada arstina	3 aastat
25	1-17-9179	VMK	15.01.2019	KarS § 345 lg 1 ja § 344 lg 1	juristina töötamise keeld	1 aasta
26	1-17-967	HMK	06.02.2017	KarS § 294 lg 2 p 1, § 255 lg 1/KarS § 294 lg 2 p 1, § 347 lg 1 – § 22 lg 3, § 348 lg 1 – § 22 lg 3, § 348 lg 1, § 344 lg 1 – § 22 lg 3, § 255 lg 1 järgi/KarS § 294 lg 2 p 1, § 344 lg 1 – § 22 lg 3, § 255 lg 1 järgi/KarS § 294 lg 2 p 1, 2, § 255 lg 1 järgi	Keeld tegutseda migratsiooni ja kodakondsuse ja elamislubade küsimuste lahendamise tegevates valdkondades	3/3/3 aastat

Tabel 2. Ettevõtluskeeld

Number	Menetluse number	Kohus	Lahendi kuupäev	Süüdistus	KarS § 49 ¹ süüteo liik	Määr
1	1-13-6111	TrtRn	25.11.2016	KarS § 389 ¹ lg 2, § 381 ¹ lg 1, § 389 ² lg 2 – § 25 lg-te 1, 2 ja 4/KarS § 389 ² lg 2 – § 25 lg-te 1, 2 ja 4	majandusalased süüteod	3/2 aastat
2	1-14-6960	VMK	11.11.2014	KarS § 201 lg 2 p 1, § 384 lg 1, § 209 lg 2 p 1, § 385 ¹	kelmus + majandusalased süüteod	3 aastat
3	1-15-10113	TLRK	11.01.2017	KarS § 209 lg 2 p 1,2 (alates 01.01.2015 kehtima hakanud redaktsioonis § 209 lg 2 p 1,3), § 344 lg 1 ja § 345 lg 1	kelmus + avaliku usaldused vastased süüteod	2 aastat
	1-15-10113	HMK	01.11.2016	KarS § 209 lg 2 p 1,2 (alates 01.01.2015 kehtima hakanud redaktsioonis § 209 lg 2 p 1,3), § 344 lg 1 ja § 345 lg 1	kelmus + avaliku usaldused vastased süüteod	2 aastat
	1-15-10113	TLRK	07.09.2016	KarS § 209 lg 2 p 1,2 (alates 01.01.2015 kehtima hakanud redaktsioonis § 209 lg 2 p 1,3), § 344 lg 1 ja § 345 lg 1	kelmus + avaliku usaldused vastased süüteod	2 aastat
	1-15-10113	HMK	05.05.2016	KarS § 209 lg 2 p 1,2 (alates 01.01.2015 kehtima hakanud redaktsioonis § 209 lg 2 p 1,3), § 344 lg 1 ja § 345 lg 1	kelmus + avaliku usaldused vastased süüteod	2 aastat
4	1-15-10928	VMK	28.01.2016	KarS § 255 lg 1, § 22 lg 3-§ 389 ¹ lg 1/KarS § 255 lg 1, § 22 lg 3-§ 389 ¹ lg 1/KarS § 255 lg 1, § 22 lg 3-§ 389 ¹ lg 1/§ 389 ¹ lg 1	majandusalased süüteod	5/3/3/1 aasta
5	1-15-2699	TLRK	01.12.2016	KarS § 22 lg 3 - § 384 lg 1, § 345 lg 1	majandusalased süüteod + avaliku usalduse vastased süüteod	4 aastat
6	1-15-3211	VMK	21.04.2015	KarS § 255 lg 1, §22 lg 3 – §389 ¹ lg 1, 3/KarS § 255 lg 1, §22 lg 3 – §389 ¹ lg 1, 3	majandusalased süüteod	5/5 aastat
7	1-15-3692	VMK	07.05.2015	KarS § 389 ¹ lg 1 - § 22 lg 3 ja § 255	majandusalased süüteod	5 aastat
8	1-15-6497	TMK	11.03.2019	KarS § 209 lg 2 p 2, 3, § 201 lg 2 p 4, § 384 lg 1, § 394 lg 2 p 1, 4	kelmus + majandusalased süüteod	5 aastat
9	1-15-8408	VMK	15.10.2015	KarS § 256 lg 1 ja § 22 lg 3 – 389 ¹ lg 1	majandusalased süüteod	3 aastat
10	1-15-9999	TrtRn	08.05.2017	-	ei kohaldatud	-

	1-15-9999	VMK	09.03.2017	KarS § 201 lg 2 p 1,2,4, § 281 lg 1, § 344 lg 1 ja § 381 ¹ lg 1	majandusalased süüteod + avaliku usalduse vastased süüteod	1 aasta
11	1-16-10888	RKKK	18.06.2018	KarS § 402 ³ lg 1, § 184 lg 1, § 344 lg 1 – § 22 lg 2, § 345 lg 1 – § 22 lg 2	majandusalased süüteod + avaliku usalduse vastased süüteod	3 aastat
	1-16-10888	TLRK	13.11.2017	KarS § 402 ³ lg 1, § 344 lg 1 - § 22 lg 2 ja § 345 lg 1 - § 22 lg 2	majandusalased süüteod + avaliku usalduse vastased süüteod	3 aastat
	1-16-10888	HMK	06.07.2017	KarS § 402 ³ lg 1, § 344 lg 1 - § 22 lg 2, § 345 lg 1 - § 22 lg 2, § 184 lg 2 p 1	majandusalased süüteod + avaliku usalduse vastased süüteod	3 aastat
12	1-16-4287	TLRK	15.11.2016	KarS § 381 ¹ lg 2	majandusalased süüteod	5 aastat
	1-16-4287	HMK	23.09.2016	KarS § 381 ¹ lg 2	majandusalased süüteod	5 aastat
13	1-16-7710	HMK	27.09.2016	KarS § 209 lg 2 p 1, 2, 4 (millele vastab alates 01.01.2015 kehtiva redaktsiooni kohaselt KarS § 209 lg 2 p 1, 3, 5), § 344 lg 1 ja § 345 lg 1	kelmus + avaliku usalduse vastased süüteod	5 aastat
14	1-16-8484	TMK	24.05.2017	KarS § 210 lg 2, § 389 ¹ lg 1	kelmus + majandusalased süüteod	1 aasta
15	1-17-11723	HMK	14.02.2018	KarS § 22 lg 3 ja § 389 ¹ lg 1 ja 3	majandusalased süüteod	2 aastat
16	1-17-11746	HMK	09.01.2018	KarS § 13 lg 1 ja § 381 ¹ lg 2	majandusalased süüteod	3 aastat
17	1-17-11793	HMK	14.03.2018	KarS § 209 lg 2 p 1,2,4,5 (alates 01.01.2015.a. vastab KarS § 209 lg 2 p 2,4 koosseisulistele tunnustele vastavalt KarS § 209 lg 2 p 3,5) ja § 372 lg 2 p 3	kelmus + majandusalased süüteod	3/3 aastat
18	1-17-2155	TrtRn	17.12.2018	KarS § 384 lg 1	ei kohaldatud	-
	1-17-2155	TMK	16.08.2018	KarS § 384 lg 1	majandusalased süüteod	2 aastat
19	1-17-7212	TMK	18.08.2017	KarS § 209 lg 2 p 2,3, 201 lg 2 p 4, 384 lg 1, 389 ¹ lg 1	kelmus + majandusalased süüteod	4 aastat
20	1-17-807	HMK	17.03.2017	KarS § 389 ¹ lg 2	majandusalased süüteod	2 aastat
21	1-17-9516	VMK	19.01.2018	KarS § 201 lg 2 p 1, 2 ja 4, § 344 lg 1, § 381 ¹ lg 1 ja § 281 lg 1	majandusalased süüteod + avaliku usalduse vastased süüteod	1 aasta

22	1-18-16	VMK	10.01.2018	KarS § 255 lg 1, § 22 lg 3- § 389 ¹ lg 1	majandusalased süüteod	5 aastat
23	1-18-2797	HMK	06.11.2018	KarS § 209 lg 2 p 3, 4, § 389 ¹ lg 1, § 345 lg 1	kelmus + majandusalased süüteod + avaliku usalduse vastased süüteod	3 aastat
24	1-18-94	HMK	15.02.2018	KarS § 384 lg 1	majandusalased süüteod	1,5 aastat